

Болокан І. В.

*аспірант другого року навчання
Запорізький державний університет*

ЗАСТОСУВАННЯ СТОРОНАМИ ЗОБОВ'ЯЗАЛЬНО - ПРАВОВИХ ЗАСОБІВ ІВ ЗАХИСТУ У ДОГОВОРІ КУПІВЛІ-ПРОДАЖУ (ПОРІВНЯЛЬНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ)

Договір купівлі-продажу є найпоширенішим договором у підприємницькій діяльності, оскільки він є одним з найефективніших засобів взаємозв'язку виробництва і споживання, регулятором нормального функціонування господарського комплексу країни. Разом з поступовим зародженням в Україні елементів ринкової економіки, договір купівлі - продажу є основним регулятором взаємовідносин між виробниками і споживачами, відносин у сфері розподілу і перерозподілу матеріальних благ, забезпечуючи вільний і оптимальний розвиток усіх форм власності, підприємництва і торгівлі.

В ЦК деяких країн договір купівлі-продажу нерідко називають "договором продажу" або просто "продажем", "договором купівлі" або просто "купівлею". Такі назви зустрічаються не тільки в законодавствах, але і в літературі, щоправда здебільшого в іноземній. Так, наприклад, Г. Ласк у своїй праці "Цивільне право США (право торгового обігу)" використовує саме назву "продаж" [1,553].

Поняттям "продаж" оперують і деякі інші автори, але, як вірно зазначає І.А. Зенин, це не суперечить сутності цього договору і договір купівлі-продажу в повній мірі можна називати як договором продажу, так і договором купівлі [2,96].

Підприємці, що уклали між собою договір купівлі-продажу, зацікавлені у виконанні

контрагентом його умов, а у разі порушення своїх прав можуть захистити їх за допомогою зобов'язально - правових засобів захисту, до яких відносяться

- примус боржника виконати обов'язок у натурі;
- розірвання договору купівлі-продажу,
- застосування заходів відповідальності;
- застосування інших заходів, передбачених договором або законом (наприклад, повернення сторонам майна, переданого ними на виконання договору купівлі-продажу).

Вирішення питання, який з цих зобов'язально-правових засобів захисту обрати, не завжди залишається на розсуд підприємця. Законодавства деяких країн іноді обмежують застосування того чи іншого засобу захисту або дозволяють застосовувати лише їх комбінацію в залежності від виду порушення договору.

Законодавства багатьох країн визнають, що за договором купівлі-продажу продавець зобов'язаний передати річ і право власності на неї покупцю за певну плату, а покупець зобов'язаний прийняти річ і сплатити за неї (див. § 433 Німецького ЦУ, ст. 874 ЦК Португалії, ст. 1582 Французького ЦК, ст. 2-301 Єдиного торгового кодексу США, ст. 224 чинного ЦК України і ст. 686 нового ЦК України).

Таким чином, законодавці багатьох країн визнають одним з основних обов'язків продавця обов'язок передати річ та право власності на неї,

а одними з основних обов'язків покупця - прийняти цю річ та сплатити за неї.

Невиконання обов'язку передачі речі (товару) продавцем визнається суттєвим порушенням договору купівлі-продажу і надає право покупцю звернутись поряд з вимогою про передачу речі та відшкодування збитків і до такого виключного засобу захисту як розірвання договору. Таке право визнається §§ 26-27 Шведського закону про продаж товару, ст. 1610 Французького ЦК, ст.ст. 414 - 415 ЦК Японії. Право покупця звернутись до такого виключного зобов'язально - правового засобу захисту як розірвання договору визнається і німецьким правом, оскільки невиконання продавцем зобов'язання поставити товар визнається невиконанням основного договірної зобов'язання.

Вітчизняне законодавство, як чинне, так і перспективне, хоча і визнає за покупцем право вимагати виконання договору в натурі та на відшкодування збитків, але не визнає за ним право на розірвання договору, хоча залишає за ним право відмовитись від виконання договору, що має такі ж наслідки як і розірвання, а саме - припинення зобов'язання.

Новий ЦК України вирішення питання щодо обрання засобу захисту пов'язує з властивостями речі, що передається. Якщо це індивідуально-визначена річ, то покупець з зобов'язально-правових засобів захисту має лише право на відшкодування збитків. Якщо ж це родовий товар - йому надається право відмовитись від виконання договору та право на відшкодування збитків.

В США та Канаді найбільш поширеним засобом захисту інтересів за договором є позов до суду про відшкодування грошових збитків. Покупці в США та Канаді звичайно не звертаються до суду з питання виконання зобов'язання в натурі або розірвання договору.

Стосовно обов'язків покупця. Оскільки несплата за товар є найбільш частим порушенням умов договору купівлі-продажу з боку покупця, то було б справедливим залишити на розсуд продавця вирішення питання який зобов'язально - правовий засіб захисту йому обрати.

Законодавства визнають за продавцем право на відшкодування збитків та право примусу боржника виконати своє зобов'язання в натурі. Стосовно ж права на розірвання існують певні обмеження. Безумовне право продавця вимагати розірвання договору купівлі - продажу у разі несплати за річ з боку покупця визнається лише Французьким ЦК (ст. 1650). В США та Канаді продавець має право на розірвання договору лише у випадках, коли це прямо зарезервоване у договорі або коли покупець затримує платіж на необґрунтований період часу. Але поняття "необґрунтований період часу", як нам здається є досить умовним і невизначеним.

По існуючим правилам продавець в Швеції зобов'язаний сповістити покупця про намір розірвати договір на підставі прострочення оплати (§ 31 та 32 Шведського закону про продаж товару), тоді як в нашій країні такого повідомлення замало, оскільки згідно ст. 162 ЦК України одноособова відмова та одностороння зміна умов договору не допускається. За новим ЦК розірвання договору можливе лише за згодою сторін.

Як вже зазначалося, іншим основним обов'язком покупця є його обов'язок прийняти товар. Цей обов'язок закріплений у ст. 232 ЦК України, ст. 719 нового ЦК України, ч. 2 § 433 Німецького ЦУ, ст. 2-301 ЕТК США. В тих країнах, де невиконання цього обов'язку визнається суттєвим порушенням умов договору купівлі-продажу, продавець може звернутись до будь-якого зобов'язально - правового засобу захисту. В США та Канаді це, зазвичай, позов про стягнення пов'язаних з неприйняттям товару збитків, незалежно від того, чи перейшло до покупця право власності на товар. Згідно з чинним ЦК України у разі відмови покупця від прийняття товару продавець має право застосувати до нього такі ж самі засоби захисту як і у разі несплати.

Але не всі законодавства визнають неприйняття покупцем товару як порушення ним умов договору і, відповідно, право продавця вимагати прийняття такого товару. Так, в Швеції норми закону щодо відповідальності покупця застосовуються лише до випадків прострочення оплати або дій, пов'язаних з оплатою (наприклад,

акцепт векселя). Відмова покупця прийняти товар цими нормами не розглядається взагалі не вважається порушенням договору [3,196]. Не передбачено обов'язок покупця прийняти товар і у Французькому ЦК. В цих законодавствах виходять з того, що відмова покупця прийняти товар в цілому не завдає ніякої шкоди.

Таким чином, цивільні законодавства розглянутих країн дещо по-різному вирішують питання щодо можливості обрання стороною за договором купівлі-продажу, чиї права порушено, того чи іншого зобов'язально - правового засобу захисту. Як нам здається, законодавства не повинні обмежувати можливість вибору підприємця і мають закріплювати положення вільного обрання ним на свій розсуд того чи

іншого засобу захисту, в залежності від того, який з них є найбільш вигідним для нього. Це буде сприяти підвищенню договірної дисципліни.

Перелік посилань :

1. Ласк Г. Гражданское право США (право торгового оборота). - М.: Издательство иностранной литературы, 1961. - 774 с.
2. Зенин И.А. Гражданское и торговое право капиталистических стран. - М.: Издательство Московского государственного университета, 1992. - 192 с.
3. Введение в шведское право. - М.: Юридическая литература, 1986. - 336 с.

ПАЦЮК Н.Ю.

*Пошукач кафедри кримінального права
та правосуддя ЗДУ.*

*Завлабораторією спеціальної техніки і тактики
юридичного факультету ЗДУ.*

МОТИВАЦІЯ ЗЛОЧИННОЇ ПОВЕДІНКИ НЕПОВНОЛІТНІХ

Девіантна поведінка або поведінка, що відхиляється - це система вчинків або окремих дій, які суперечать прийнятним у суспільстві правовим моральним нормам. До основних видів девіантної поведінки відносяться злочинність і кримінально некарана (непротиповарна) аморальна поведінка. Наприклад: систематичне пияцтво, юрисливність, розбещеність.

У дослідженнях кримінальної психології значне місце приділяється вивченню мотивів і механізмів девіантної поведінки, причинам і

умовам, сприятливих їй, розвитку, а також можливостям, профілактики і корекції. В походженні девіантної поведінки особливо важливу роль грають дефекти правової і моральної свідомості (дебілізація, криміналізація, меркантилізація, еротизація) а також предметне задоволення потреб особистості (у спілкуванні, праці, пізнанні) і емоційно-вольової сфери особистості (свідома саморегуляція суб'єкта, що забезпечує подолання труднощів при досягненні мети).